

Отримано: 02 травня 2026 р.

Прорецензовано: 13 травня 2026 р.

Прийнято до друку: 18 травня 2026 р.

Email: iryna.protsyk@lnu.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8472-0141>DOI: [http://doi.org/10.25264/2519-2558-2026-30\(98\)-168-172](http://doi.org/10.25264/2519-2558-2026-30(98)-168-172)Процик І. Р. Чужомовні впливи на творення прізвиськ українських футболістів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія» : серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2026. Вип. 30(98). С. 168–172.

УДК: 811.161.2

Процик Ірина Романівна,
доктор філологічних наук, доцент,
Львівський національний університет імені Івана Франка

ЧУЖОМОВНІ ВПЛИВИ НА ТВОРЕННЯ ПРІЗВИСЬК УКРАЇНСЬКИХ ФУТБОЛІСТІВ

Статтю присвячено дослідженню українського неофіційного назовництва у футбольній сфері. Серед прізвиськ футболістів, мотивованих питомою лексикою, зафіксовано неофіційні найменування українських гравців, вплив на творення яких мали чужі мови. У XX ст., коли Україна не мала власної державності, на появу прізвиськ українських футболістів впливали: у міжвоєнний час – польська мова в Галичині, чеська й угорська мови в Закарпатті, які, як мови з державним статусом, чинили вплив на мовлення своїх громадян в офіційному й у неофіційному дискурсі; а в советський період – російська мова, яка не була державною в Україні, але її використання насаджувалося в усіх сферах суспільного життя, особливо в спорті, який дотепер найбільш зросійщений. Джерелами фактичного матеріалу для розвідки слугували передовсім українська спортивна періодика. Зважаючи на інтенсивність чужомовних впливів, у статті прізвиська українських футболістів описано відповідно до виявленої активності впливів різних мов: від тих, які найменше визначали появу неофіційних антропонімів українських гравців, до тих, чиї впливи були найвідчутливішими. У статті на численних прикладах продемонстровано основні моделі творення прізвиськ футболістів – від здрібніло-пестливих форм імен, утворених за зразками деминутивних форм імен у чеській, угорській, польській, російській мовах, усиченням прізвищ гравців, на основі метафори, синекдохи, а також з'ясовано мотивованість неофіційних антропонімів, які походять від загальних і власних назв інших класів.

Ключові слова: ономастика, соціолінгвістика, українське назовництво, чужі мови, прізвиська українських футболістів, мотивованість прізвиськ, моделі творення неофіційних антропонімів, українська спортивна періодика.

Iryna Protsyk,
Doctor of Philology, Associate Professor,
Ivan Franko National University of Lviv

FOREIGN LANGUAGE INFLUENCES ON THE CREATION OF UNOFFICIAL NAMES OF UKRAINIAN FOOTBALL PLAYERS

The article is devoted to the study of Ukrainian unofficial naming in the football sphere. Among the nicknames of football players, motivated by specific vocabulary, unofficial names of Ukrainian players were recorded, the creation of which was influenced by foreign languages. In the 20th century, when Ukraine did not have its own statehood, the emergence of nicknames of Ukrainian football players was influenced by: in the interwar period – the Polish language in Galicia, the Czech and Hungarian languages in Transcarpathia, which, as languages with state status, influenced the speech of their citizens in official and unofficial discourse; and in the Soviet period – the Russian language, which was not the state language in Ukraine, but its use was imposed in all spheres of public life, especially in sports, which still remains the most Russified. The sources of factual material for the investigation were primarily Ukrainian sports periodicals. Given the intensity of foreign language influences, the article describes the nicknames of Ukrainian football players in accordance with the revealed activity of the influences of different languages: from those that least determined the emergence of unofficial anthroponyms of Ukrainian players to those whose influences were most noticeable. The article demonstrates the main models of creating nicknames for football players using numerous examples – from diminutive-petal forms of names formed on the models of diminutive forms of names in the Czech, Hungarian, Polish, and Russian languages, by truncation of players' surnames, based on metaphor and synecdoche, and also clarifies the motivation of unofficial anthroponyms that originate from common names and proper names of other classes.

Keywords: onomastics, sociolinguistics, Ukrainian naming, foreign languages, nicknames of Ukrainian football players, motivation of nicknames, models of creation of unofficial anthroponyms, Ukrainian sports periodicals.

Дослідження українського неофіційного антропонімікону перебуває на стику інтересів двох мовознавчих дисциплін – соціолінгвістики й ономастики, бо поява прізвиськ як неофіційних найменувань людей, що їх описує передовсім наука про власні назви, – це насамперед наслідок міжособистісних контактів у суспільстві (Данилевська 2019) і спроб схарактеризувати особу за тими чи тими рисами й ознаками через додаткове найменування, яке найчастіше використовують у неформальному спілкуванні, що є об'єктом аналізу соціолінгвістики.

В українському неофіційному антропоніміконі з плином часу сформувалася особня група найменувань, що охоплює прізвиська спортсменів, передовсім гравців у командні ігри, де міжособистісна взаємодія надважлива для підсумкового позитивного результату. У цій групі неофіційних антропонімів велику підгрупу становлять прізвиська гравців у футбол, що логічно, адже надавання прізвиськ футболістам є звичною і давньою практикою дискурсу копаного м'яча в цілому світі, коли одноклубники, суперники або прихильники тих чи тих команд дають прізвиська футболістам, зауважуючи якісь їхні індивідуальні риси й акцентуючи на них увагу. Найбільшу частку неофіційних антропонімів українських гравців у футбол створено за відомими в мові словотвірними моделями та на основі питомих загальних назв або власних назв інших класів (Редько 2007: VII). Про національні моделі словотвору прізвиськ українських футболістів ішлося в розвідках авторки статті (Процик 2020; 2022). Проте зафіксовано цілу низку неофіційних антропонімів українських гравців у копаній м'яч, вплив на творення яких мали чужі мови, насамперед мови тих держав, до складу яких увходили українські етнічні землі в різні періоди української історії у XX ст., коли Україна не мала власної державності. Найпомітнішими були впливи польської мови в Галичині, чеської та угорської мов у Закарпатті в міжвоєнний час, які, як мови з державним статусом, так чи так

впливали на мовлення своїх громадян не лише в офіційному, а й у неофіційному дискурсі, та російської мови в советський період окупації українських земель, коли де-факто російська мова не була державною в Україні, але її використання насаджувало в усіх ділянках суспільного життя, особливо в спортивній галузі, яка окрім свого безпосереднього завдання – перемагати суперників, вирішувала в советській державі ще й пропагандистську функцію, ба більше, негативні наслідки тотального засвоєння української спортивної сфери відчутні ще й дотепер. Отже, завдання цієї статті – продемонструвати наслідки інвазивних впливів чужих мов на національну систему назовництва на прикладах неофіційних антропонімів українських футболістів.

В українській ономастиці є чимало праць про українські прізвища. У них аналіз переважно стосується діалектного матеріалу, що закономірно, адже це надзвичайно багатий і розмаїтий питомий матеріал для вивчення тенденцій у національному неофіційному назовництві. Натомість сучасна соціолінгвістика великий інтерес виявляє лише до однієї сфери суспільного життя, де активно функціують прізвища, – це освітнє, передовсім шкільне, середовище, у якому завжди створювано цікаві неофіційні антропоніми для йменування учнів і вчителів (Аркушин 1999; Колесник 2019; Нелюба 2015; Чучвара 2013). Футбольні прізвища є недостатньо дослідженим шаром українських антропонімів, і ці лакуни в національному назовництві потрібно заповнювати, бо результати ономастично-соціолінгвістичних студій дають змогу зробити висновки про функціонування прізвищ у спортивній сфері й викликають інтерес широкого загалу прихильників змагу.

Джерелами фактичного матеріалу для розвідки слугувала передовсім українська спортивна періодика ХХ ст., інтернет-джерела, праці українських істориків спорту, архівні матеріали, а також відомості, почерпнуті з інтерв'ю із футболістами вболівальниками різних років, футболістами та тренерами. Основний метод дослідження – описово-аналітичний, із залученням прийому кількісних підрахунків, що дало змогу простежити інтенсивність впливу тих чи тих чужих мов на творення прізвищ українських футболістів.

Зважаючи на чинник активності впливів різних мов опис ілюстративного матеріалу в статті подано за градаційним принципом: від мов, які найменше впливали на появу неофіційних антропонімів українських гравців у футбол, до тих, чий вплив були найвідчутнішими.

Вплив чеської та угорської мов помітні в прізвищах українських футболістів із Закарпаття. Особливо це відчутно в неофіційних антропонімах, які походять від здрібніло-пестливих форм імен. За зразком творення чеських й угорських демінутивів постали прізвища, що є здрібніло-пестливими формами українських імен, зокрема, від імені *Осип* (*Осип Криж* – нападник ужгородської “Руси”¹) вживано угорську здрібнілу форму *Йотьо* й чеський демінутив *Йошка*; від імені *Олекса* (*Олекса Бокишай* – воротар ужгородської “Руси”) утворено чеську здрібнілу форму *Алекс* і угорський демінутив *Шоні*; від імені *Федір* (*Федір Куруц* – центральний півзахисник ужгородської “Руси”) постало прізвище *Феррі*, що є здрібнілою формою чужомовного антропоніма, яка за звучанням близька до імені українського футболіста.

Оригінальним способом появи прізвищ було використання прізвищ відомих тогочасних футболістів, насамперед чеських, адже в Чехії футбол був на високому рівні. Серед прикладів таких неофіційних антропонімів: *Кисновец* – прізвище воротаря станіславівського “Пролому”² *Богдана Калиця*, яке виникло через зовнішню схожість високого українського гравця з воротарем празької “Спарти” *Кленовцем*, тут можна говорити й про звукову подібність прізвищ обох футболістів; *Бургер* – прізвище центрального півзахисника ужгородської “Руси” *Федора Куруца*, що походило від прізвища захисника чеської “Спарти” *Бургера*, до якого він був подібний.

У советський період українські футболісти родом із Закарпаття також мали прізвища, утворені за зразками появи демінутивних форм імен угорської мови. Зокрема, від повних офіційних форм імен закарпатських футболістів, багато з яких були угорцями з походження, постали такі неофіційні антропоніми: *Вілі* – прізвище центрального нападника мукачівського “Локомотива”, ужгородської “Верховини”, львівського СКА *Вільгельма Теллінгера*; *Гобі* – прізвище воротаря львівських “Карпат” *Габора Вайди*; *Мікі* – прізвище нападника мукачівських “Динамо”, “Авангарду”, ужгородських “Спартак”, “Верховини” *Миколи Теллінгера*. Винятком є надання прізвища *Шоні*, утвореного за зразком демінутива від угорського імені, українцеві *Олександру Данилашеві* – нападникові рахівських “Карпат”, ужгородської “Верховини”, львівського СКА.

Під впливом угорської мови, але за іншою моделлю утворене прізвище *Кокаш*, яке отримав нападник ужгородського “Спартак” та львівських “Карпат” *Іван Диковець*. Неофіційний антропонім гравця постав на основі метафори, коли за зовнішньою рисою – білявим чубчиком – *коком*, за яким футболіста впізнавали на полі, йому дали прізвище *кокаш*, що походить від угорського апелятива, який у перекладі означає ‘півник’.

Найбільшу групу неофіційних антропонімів міжвоєнного періоду в Галичині становлять прізвища, на творення яких **мала вплив польська мова**. Соціолінгвістичним підґрунтям появи прізвищ футболістів у II Речі Посполитій була заборона участі у футбольних іграх на офіційному рівні для неповнолітніх, що ними переважно були активні у футболі учні гімназій. У ролі неофіційних антропонімів використано демінутивні форми польських імен для називання українців, наприклад: *Ясьо* (від пол. *Jan*) – прізвище мали футболісти з іменем *Іван*: захисник львівської “України”³ *Іван Мікльош*, захисник перемишльського “Сяну”⁴ *Іван Медвіть*, лівий півсередній нападник перемишльського “Сяну” *Іван Партика*, правий захисник мостиської “Скали”⁵ *Іван Максимович*; *Юзьо* / *Юньо* (від пол. *Józef*) – неофіційний антропонім мали футболісти з іменем *Осип*: центральний нападник львівської “Україна” *Осип Петрів*, лівий фланговий нападник станіславівського “Пролому” *Осип Якібчук*, лівий півзахисник надвірнянського “Бескиду”⁶ *Осип Кравчук* і півзахисник львівської “України” *Осип Скоцень*; *Базьо* (від пол. *Bazyli*) – прізвище асоціювали з іменем *Василь*, його мав воротар мостиської

¹ У міжвоєнний період у Закарпатті найсильнішим українським футбольним клубом був С.К. “Русь” Ужгород – команда «летючих учителів», як їх називали через те, що команда, яка складалася переважно з гравців, які за фахом були вчителями шкіл і гімназій, на виїзні матчі в тодішній Чехословаччині подорожувала літаком.

² С.Т. “Пролом” Станіславів – найсильніша українська футбольна команда міжвоєнного періоду на теренах сучасної Івано-Франківщини.

³ С.Т. “Україна” Львів – найсильніша українська футбольна команда міжвоєнного періоду в Галичині.

⁴ У.С.К. “Сян” Перемишль – найсильніша українська футбольна команда міжвоєння з Надсяння.

⁵ У.С.Т. “Скала” Мостиська – українська футбольна команда міжвоєнного періоду з Мостиськ на Львівщині.

⁶ У.С.Т. “Бескид” Надвірна – українська футбольна команда з Надвірної на Франківщині.

“Скали” *Василь Шевчик*; *Дозьо* / *Дозі*, *Доцьо* / *Доцько*, *Дольо* (від пол. *Teodozy*) – цим неофіційним антропонімом називали українських футболістів, які мали ім’я *Ізидор*: правий півсередній нападник станіславівського “Пролому” *Ізидор Данів*, півзахисник надвірнянського “Бескиду” *Ізидор Полатайко*, гравець тернопільського “Поділля”⁷ *Ізидор Кордуба*; *Мілько* (від пол. *Emilian*) – так називали українців з іменем *Омельян*, це прізвисько мав центральний нападник перемишльського “Сяну” *Омельян Федорович*; *Стасьо* (від пол. *Stanislaw*) – таке прізвисько було в правого півзахисника перемишльського “Сяну” *Станіслава Ходаня*. Здрібнілі форми за польським зразком утворено також і від німецького імені *Franz* чи польського його відповідника *Franciszek* – *Франьо* – неофіційний антропонім лівого флангового нападника перемишльського “Сяну” *Франца / Францішека Гібалевица*. Від угорського імені *Karl* утворено прізвисько центрального нападника львівської “України” *Карля Мікльоша* (угорця за походженням) – *Льольо*, можна також припустити, що таке прізвисько – це комбінація повторюваного звукосполучення -*льо* в імені та прізвищі гравця; футболіст мав ще прізвисько *Кльош*, яке, імовірно, постало за звуковою аналогією до антропоніма чи утворене контамінацією імені й прізвища (*К(арльо) + (Мі)кльош*, *klosz* – пол. ‘плафон, абажур для лампи’).

У період міжвоєнної в ролі неофіційних антропонімів використовували здрібнілі форми прізвищ – *Воробчик*, *Дзвир* (*воробчик* – демінутив від діалектного слова *воробець* – ‘горобець’ (пол. *wróbel*), *дзвир* – назва горобця у львівському жаргонному мовленні міжвоєнного часу) – прізвисько лівого захисника львівської “України” *Володимира Воробця*) та назви функційних обов’язків гравців – *Биньо* (*биньо* – здрібніло-пестлива форма назви функції гравця на полі – *бек* / *бик* (вимова голосного *и* замість *е* в англійській надавала комічності висловлюванням із цієї позицією (*грати на бик*))) – прізвисько правого захисника самбірського “Дністра”⁸ *Романа Лепчицького*.

Метафорично утворені прізвиська, у яких узято до уваги внутрішні риси, особливості вдачі футболіста, зокрема: *Леньо* (*lenio* – пол. ‘лінох’) – прізвисько лівого півсереднього нападника львівської “України” *Олександра Скоценка*; мав ще прізвисько *Шпінат* (*szipinak* – пол. ‘шпинат’, очевидно, через асоціацію лінійної людини з розлізлогою масою, якої набуває шпинат під час приготування); *Зайко* / *Зяко* (від усіченої форми польського апелятива *zajaczek*, до якої додано український суфікс здрібності -*к(о)*) – прізвисько воротаря станіславівського “Пролому” *Осипа Андрійшина*, який був полохливим і сторожким, як заєць.

У кількох утворених на основі метафори неофіційних антропонімах поєднано асоціації з внутрішніми й зовнішніми рисами футболістів: *Ціпа*, *Ціпка* (*cipa* / *cipka* – пол. ‘молода курка’, у дитячому мовленні *ціпа* / *ціпка* – ‘маленьке курчатко’) – прізвисько гравця самбірського “Дністра” *Володимира Магоцького*, котрий був наймолодшим із братів Магоцьких, які виступали за спортивний клуб зі Самбора; *Дзік* (*dzik* – пол. ‘дикий кабан, вепр’) – неофіційний антропонім лівого захисника самбірського “Дністра” *Евгена Марчука*, який вирізнявся наполегливістю у відбиранні м’яча.

Зафіксовано й прізвиська футболістів, утворені на основі синекдохи: *Мачуга* (*maczuga* – пол. ‘кий із товстим кінцем, дрючок’) – неофіційний антропонім захисника львівської “України” *Осипа Скоценка*, який гравець отримав за сильний удар правого ногою, що її вболівальники порівнювали з *мачугою*; *Смігло* (*smiglo* – пол. ‘механізм із двох чи кількох лопаток, уміщених на валі мотора літака’) – прізвисько футболіста самбірського “Дністра” *Семена Мудрака*, якого запрошували грати до вільнюського клубу “Смігло” (в основі синекдохи сема – ‘належність до футбольної команди’).

У підсоветський період вплив польської мови на творення прізвиськ футболістів послабився, проте зафіксовано низку неофіційних антропонімів, що постали, зокрема, за зразком творення польських демінутивних форм імен: *Владек* (від пол. *Wladek*, що його асоціювали з укр. *Володимир*) – прізвисько нападника дрогобицького “Нафтовика”, львівських “Карпат” *Володимира Данилюка*; *Еді* (від пол. *Edward*) – прізвисько правого крайнього півзахисника львівських команд “Динамо” і “Спартак” *Едварда Давидовича*; *Сяху* (від пол. *Stanislaw*, що має низку демінутивів – *Stasio*, *Stach*, *Siachu*); *Ясьо* (від демінутива *Jasio* пол. імені *Jan*, що асоціювалося з укр. *Іван*) – прізвисько воротаря львівських команд “Динамо”, “Спартак”, ОБО⁹ *Івана Зуба*; *Яцек* (від пол. *Jacek*, за асоціацією з українським іменем *Ярема*) – прізвисько крайнього нападника луцької “Волині”, львівського “Сільмашу”, червоноградського “Шахтаря” *Яреми Калиневича*.

Ще кілька прізвиськ футболістів советського періоду утворено усіченням прізвищ гравців. Такі неофіційні антропоніми співзвучні з польськими власними назвами, зокрема: *Базиль* / *Базіль* (пол. *Bazyli*) – від усіченої форми прізвища правого крайнього нападника київського “Динамо” *Олега Базилевича*; *Зося* (демінутивна форма *Zosia* пол. жіночого імені *Zofia*) – від усіченої форми прізвища центрального захисника львівського СКА *Олександра Зосімова*, своє прізвисько етнічний росіянин, очевидно, отримав, граючи у Львові; *Казік* (здрібніла форма *Kazik* від пол. імені *Kazimierz*) – від зредукованої форми прізвища лівого нападника львівських СКА та “Карпат”, донецького “Шахтаря” *Едварда Козинкевича*, творення неофіційного антропоніма супроводжувало фонетичними змінами (о → а, и → і, нк → к); *Юзек* (демінутивна форма *Józek* від пол. імені *Józef*) – від усіченої форми прізвища центрального захисника миколаївського “Суднобудівника”, львівських “Карпат” *Юрія Юзефовича*, неофіційний антропонім гравець, який був родом із Січеславщини, найімовірніше, отримав у Львові.

Неофіційний антропонім *Пан Зайонц* – прізвисько центрального нападника львівського ОБО, івано-франківського “Спартак” *Ігоря Зайцева* – утворено оригінально – унаслідок перекладу польською мовою російської лексики *засц*, від якої походить прізвище гравця – етнічного росіянина, або ж це був результат пошуку польського відповідника до офіційного антропоніма гравця, та з долученням пошанної форми *пан*, що зумовлено своєрідною спробою адаптації московського футболіста, який грав за клуби Заходу України, до місцевих реалій, де польські елементи в розмовному мовленні українців були звичним явищем і надавали йому своєрідного колориту.

Серед поодиноких прізвиськ українських футболістів і тренерів періоду після відновлення незалежності, у яких можна зауважити вплив польської мови, зокрема, неофіційний антропонім нападника київських команд “Динамо”, ЦСКА, ужгородського “Закарпаття” *Віктора Леоненка*, утворений унаслідок усічення прізвища гравця, – *Леон* (антропонім аналогічний із пол. іменем *Leon*) і прізвисько півзахисника винниківського “Харчовика”, тренера львівських “Карпат”, харківського

⁷ У.С.Т. “Поділля” Тернопіль – найсильніша українська футбольна команда міжвоєнного періоду на Тернопільщині.

⁸ У.С.Т. “Дністер” Самбір – українська команда міжвоєнного періоду зі Самбора на Львівщині.

⁹ ОБО – Обласний будинок офіцерів, таку назву мали військові футбольні команди з міст, що в советський період були центрами військових округів – Львів, Одеса.

“Металіста”, дніпровського «Дніпра» та збірної України *Мирона Маркевича* – *Марек*, яке утворене шляхом утинку прізвища й одночасної трансформації утвореної назви (неофіційний антропонім перегукується з пол. іменем *Marek*).

Що ж до **російських впливів** на формування українського неофіційного антропонімікону футбольної сфери, то він у міжвоєнний період був мало помітним (тут треба зауважити, що для аналізу взято лише прізвиська українських гравців із Заходу України, бо не вдалося знайти інформацію про неофіційні антропоніми футболістів із підсовєтської України 20–30-х рр., що є свідченням колоніальної пресії влади на всі сфери суспільного життя, адже відомості про неофіційні антропоніми не потрапляли до часописів (як це було в Галичині), що безсумнівно свідчить про совєтський тоталітаризм). Зокрема, за російським зразком утворено демінутивну форму *Коля* (від імені *Микола*) – прізвисько футболіста рівненської “Горині”¹⁰, імовірно, неповнолітнього, бо його прізвища в пресі не вказано.

Зате в совєтський період московські впливи на появу неофіційних антропонімів українських футболістів були тотальними. Це передовсім найпопулярніший зі способів постання прізвиस्क – утинки прізвищ так, щоб вони нагадували російські лексеми – власні чи загальні назви, наприклад: *Андрюха* – прізвисько центрального захисника львівських “Карпат”, сіверськодоонецького “Хіміка” *Олександра Андрющенка* (перегукується з демінутивом *Андрюха* рос. імені *Андрей*); *Кроха* – прізвисько центрального нападника київських “Динамо”, СКВО, харківського “Авангарду”, львівських “Карпат” *Анатолія Кроценка* (співзвучне з рос. лексемою *кроха* – ‘дрібна частинка, крихта’); *Серебро* – прізвисько нападника київського “Динамо” *Віктора Серебрянікова* (аналогічне з рос. апелятивом *серебро* – ‘хімічний елемент, сіро-білий благородний блискучий метал’); *Філя* – прізвисько лівого крайнього нападника московських команд і львівських СКВО, “Карпат” *Олександра Філяєва*, яке омоніміє зі здрібніло-пестливою формою рос. імені *Філіп*.

Чимало прізвиस्क утворено внаслідок усічення прізвищ чи імен футболістів, яке супроводжувало ускладненням твірної основи демінутивним суфіксом **-ік** (замість типового для цієї словотвірної моделі українського форманта **-ик**): *Бердік* – прізвисько нападника рівненського “Авангарду”, луцької “Волині” *Володимира Бердовського*; *Масік* – прізвисько воротаря львівського СКА *Євгена Масіна*; *Суслік* – неофіційний антропонім захисника харківського “Металіста”, львівських “Карпат” *Юрія Суслопарова* (прізвисько перегукується з російським апелятивом *суслік* – ‘ховрах’).

Від демінутивів, що постали за російськими моделями творення здрібніло-пестливих форм імен, походять такі прізвиська футболістів: *Алік* (від *Олександр* і *Олег*) – прізвисько півзахисника чернівецької “Буковини” *Олександра Павленка* та центрального захисника львівських СКА, СКІФа, ЛВВПУ, “Карпат” *Олега Фікса*; *Вася* (від *Василь*) – прізвисько центрального захисника київського “Динамо”, ужгородських “Спартак”, “Верховини”, “Говерли” *Василя Турянчика* та півзахисника київського “Динамо” *Василя (Ласло) Раца*; *Гена* (від *Геннадій*) – прізвисько крайнього нападника львівських “Карпат” *Геннадія Лихачова*; *Жора* (від *Георгій*) – прізвисько нападника й півзахисника рівненських команд “Колгоспник”, “Горинь”, бердичівського “Прогресу” *Георгія Кушніра*; *Льосік* (від *Олексій*) – прізвисько півзахисника київського “Динамо”, італійської “Сампдорії”, шотландського “Рейнджерса” *Олексія Михайличенка*; *Льоша* (від *Леонід*) – прізвисько центрального захисника й півзахисника хмельницького “Динамо”, кам’янецького “Поділля” *Леоніда Лемещенка*.

Велику групу неофіційних антропонімів футболістів, які грають за українські клуби після відновлення незалежності, становлять прізвиська, утворені внаслідок різноманітних усічень прізвищ гравців, щоб деривати нагадували російські лексеми: *Гусь* – прізвисько півзахисника київських “Арсенала”, “Динамо” *Олега Гусєва* (антропонім співзвучний із рос. *гусь* – ‘гусак’); *Кузя* – прізвисько захисника київських “Динамо”, “ЦСКА-Борисфен” *Олега Кузнецова* (неофіційний антропонім омоніміє із рос. демінутивом *Кузя* від імені *Кузьма*); *Луч* – прізвисько півзахисника запорізького та донецького “Металургів”, львівських “Карпат”, сімферопольської “Таврії” *Ігоря Лучкевича* (антропонім омоніміє із рос. *луч* – ‘промінь’); *Тимоха* – прізвисько півзахисника луцької “Волині”, донецького “Шахтаря”, мюнхенської “Баварії” *Анатолія Тимошука* (антропонім співзвучний із рос. здрібніло-пестливою формою *Тимоха* від імені *Тимофій*); *Федя* – прізвисько правого захисника львівських “Карпат”, донецького “Шахтаря”, дніпровського “Дніпра” *Артема Федецького* (антропонім омоніміє із рос. демінутивом *Федя* від імені *Федір*); *Ярмола* – прізвисько нападника київського “Динамо” *Андрія Ярмоленка* (антропонім співзвучний із демінутивом *Ярмола* від рос. імені *Ярмолай* / *Єрмолай*).

Як і в совєтський період низку прізвиस्क утворено внаслідок усічення прізвищ футболістів із додаванням до твірної основи російського суфікса здрібності **-ік** (замість потрібного в цій словотвірній моделі питомого форманта **-ик**): *Бердік* – прізвисько нападника луцьких “Торпеда”, “Підшипника”, “Волині”, львівського СКА, ківерцівського “Колоса” *Володимира Бердовського*; *Назік* – прізвисько півзахисника дніпровського “Дніпра”, сімферопольської “Таврії”, одеського “Чорноморця” *Сергія Назаренка*; *Худік* – прізвисько півзахисника івано-франківських “Чорногори”, “Спартак”, львівських “Карпат” *Ігоря Худоб’яка*.

Модель творення прізвиस्क футболістів від здрібніло-пестливих форм їхніх імен також виявляє чималу активність у період після відновлення української незалежності, проте такі неофіційні антропоніми постали майже всуціль за зразками російських демінутивів, наприклад: *Бодя* (від *Богдан*) – прізвисько воротаря львівських “Карпат”, донецького “Шахтаря”, харківського “Металіста”, полтавської “Ворскли” *Богдана Шуста*; *Вася* (від *Василь*) – прізвисько півзахисника й захисника ужгородського “Закарпаття”, львівських “Карпат”, донецького “Шахтаря” *Василя Кобіна*; *Гена* (від *Геннадій*) – прізвисько півзахисника донецьких “Шахтаря” і “Металурга”, луганської “Зорі” *Геннадія Зубова*; *Миша* (від *Михайло*) – прізвисько правого захисника івано-франківського “Прикарпаття”, донецького “Шахтаря” *Михайла Старостяка* та півзахисника ужгородського “Закарпаття” / “Говерли”, львівських “Карпат”, Ф.К. “Минай” *Михайла Кополовця*; *Паши* (від *Павло*) – прізвисько півзахисника “Динамо” Київ *Павла Яковенка* та півзахисника львівських “Карпат”, київського “Динамо”, ужгородського “Закарпаття”, Ф.К. “Олександрія”, харківського “Металіста” *Павла Ксьондза*; *Рома* (від *Роман*) – прізвисько нападника київського “Динамо”, бельгійського “Гента” *Романа Ярмчука*.

Для метафоричного творення кількох прізвиस्क узято до уваги риси зовнішності футболістів, проте лексеми, які використано для називання, російські, а не українські, наприклад: *Нос* – прізвисько воротаря рівненської “Горині” й кількох команд із Львівщини *Юрія Дячука-Ставицького*, який мав видатний ніс; *Рижий* – прізвисько нападника вінницької “Ниви”, київського “Динамо” *Віктора Циганкова*, що має руде волосся.

¹⁰ У.С.К. “Горинь” Рівне – українська футбольна команда міжвоєнного періоду з Волині, часів її перебування у складі II Речі Посполитої.

Внутрішні риси, притаманні гравцям, покладено в основу метафорично утворених прізвиськ українських футболістів, однак для найменування також вжито російські слова, зокрема: *Кормілець* (рос. *кормилец* – ‘годувальник’) – прізвисько нападника донецького “Шахтаря”, дніпровського “Дніпра”, київського “Арсенала”, кількох турецьких клубів *Євгена Селезнєва*, яке футболіст отримав, перейшовши 2016 року – у розпал російсько-української війни – до російської “Кубані”, що пропонувала високу зарплату, та пояснював свій вибір потребою годувати родину; *Флажок* (рос. *флажок* – ‘кутовий прапорець’) – прізвисько півзахисника донецьких “Шахтаря”, “Металурга”, луганської “Зорі” *Геннадія Зубова*, який любив проривати до воріт краями поля, добігаючи флангом аж до кутового прапорця.

Отже, як засвідчив аналіз прізвиськ українських футболістів у ХХ ст., у періоді української бездержавності, мови панівних націй насаджували свої зразки творення неофіційних антропонімів – у міжвоєнний період це були впливи польської мови в Галичині, чеської та угорської – у Закарпатті, а в радянський період – російської мови. Цю тенденцію, попри відновлення української державності, відчутно дотепер – сучасні прізвиська українських футболістів демонструють передовсім наслідки багатовікового колоніального впливу російської мови на українську. Це особливо помітно в прізвиськах, що походять від демінутивних форм імен футболістів. Не вирізняються особливою оригінальністю сучасні неофіційні антропоніми, що постали за продуктивною в останні десятиріччя моделлю, – унаслідок усичення прізвищ гравців, коли утворені прізвиська співзвучні з російськими лексемами.

Література:

1. Аркушин Г. Прізвиська вчителів: мотивація, словотвір, виховний аспект. *Урок української*. 1999. № 2/3. С. 28–33.
2. Данилевська О. Українська мова в українській школі на початку ХХІ століття: соціолінгвістичні нариси. Київ : Видавничий дім “Києво-Могилянська академія”, 2019. 364 с.
3. Колесник Н. Особливості мотиваційної бази прізвиськ учителів. *Записки з українського мовознавства*. 2019. Т. 26, № 1. С. 142–152.
4. Нелюба А. Прізвиська моїх однокласників. Харків : Харківське історико-філологічне товариство, 2015. 100 с.
5. Процик І. “А ці зросли багатирі на київському полі: «Канева», Сабо і «Базиль», «Лобан», Турянський, «Срібло»”. Прізвиська українських футболістів радянського періоду. *Лінгвостилістичні студії*. 2020. Вип. 12. С. 169–182.
6. Процик І. “Грав я тоді з «Ленєм» Скоценом і «Льольом» Мікльошем в нападі”. Прізвиська українських футболістів у першій половині ХХ ст. *Ucrainica X, Současná Ukrajínistika. Problémy jazyka, literatury a kultury : Sborník vědeckých článků z mezinárodní konference “X Olomoucké sympozium ukrajinistů střední a východní Evropy”*. Olomouc, 2020. С. 102–108.
7. Процик І. Мій сусід Газ та інші львівці, або Прізвиська футболістів львівських “Карпат”. *Мова: класичне – модерне – постмодерне*. 2022. Вип. 8. С. 22–36.
8. Процик І. Прізвиська як спосіб маркування футболістів. *Таврійські філологічні наукові читання : матеріали міжнародної науково-практичної конференції*. 2020. Т. 1. С. 38–43.
9. Процик І. “Як кожен футболіст, мав своє прізвисько”. Прізвиська українських гравців, які виступали в українських футбольних чемпіонатах після відновлення незалежності України. *Лінгвістичні дослідження*. 2020. Вип. 53. С. 41–54.
10. Редько Ю. Словник сучасних українських прізвищ : у 2 т. Т. 1–2. Львів : Наукове товариство ім. Шевченка, 2007. 1438 с.
11. Чучура А. Соціокогнітивні чинники формування прізвиська школяра (на матеріалі неофіційного іменника учнів Львівської області) : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2013. 20 с.

References:

1. Arkushyn, H. (1999). Prizvyska vchyteliv: motyvatsiia, slovotvir, vykhovnyi aspekt [Teachers' nicknames: motivation, word formation, educational aspect]. *Urok ukrainskoi [Ukrainian lesson]*, 2/3, 28–33 [in Ukrainian].
2. Danylevska, O. (2019). *Ukrainska mova v ukrainskii shkoli na pochatku XXI stolittia: sotsiolinhvistychni narysy [Ukrainian language in Ukrainian schools at the beginning of the 21st century: sociolinguistic essays]*, Kyiv: Vydavnychiy dim “Kyievo-Mohylianska akademiia”, 364 s. [in Ukrainian].
3. Kolesnyk, N. (2019). Osoblyvosti motyvatsiinoi bazy prizvysk uchyteliv [Features of the motivational basis of teachers' nicknames]. *Zapysky z ukrainskoho movoznavstva [Notes on Ukrainian Linguistics]*, 26(1), 142–152 [in Ukrainian].
4. Neliuba, A. (2015). *Prizvyska moikh odnokashnykiv [Nicknames of my classmates]*, Kharkiv: Kharkivske istoriko-filohichne tovarystvo, 100 s. [in Ukrainian].
5. Protsyk, I. (2020). “A tsi zrosly bohatoryri na kyivskomu poli: «Kaneva», Sabo i «Bazyl», «Loban», Turianskyi, «Sriblo»”. Prizvyska ukrainskykh futbolistiv sovietskoho periodu [“And these heroes grew up on the Kyiv field: “Kaneva”, Sabo and “Bazyl”, “Loban”, Turianskyi, “Sriblo””. Nicknames of Ukrainian football players of the Soviet period]. *Linhvostylistychni studii [Linguistic stylistic studies]*, 12, 169–182 [in Ukrainian].
6. Protsyk, I. (2020). «Hrav ya todi z “Lienom” Skotsenem i “Lolom” Mikloshe v napadi». Prizvyska ukrainskykh futbolistiv u pershii polovyni XX st. [“I played with “Lenyo” Skotsen and “Lyolyo” Mikloshe in attack.” Nicknames of Ukrainian football players in the first half of the 20th century]. *Ucrainica X, Současná Ukrajínistika. Problémy jazyka, literatury a kultury: Sborník vědeckých článků z mezinárodní konference “X Olomoucké sympozium ukrajinistů střední a východní Evropy” [Ucrainica X, Contemporary Ukrainian Studies. Problems of Language, Literature, and Culture: Collection of Scientific Articles from the International Conference “X Olomouc Symposium of Ukrainian Studies of Central and Eastern Europe”]*, Olomouc, 102–108 [in Ukrainian].
7. Protsyk, I. (2022). Mii susid Gaz ta inshi lvivtsi, abo Prizvyska futbolistiv lvivskykh “Karpat” [My neighbor Gaz and other Lviv residents, or nicknames of football players of Lviv's “Karpaty”]. *Mova: klasychne – moderne – postmoderne [Language: classical – modern – postmodern]*, 8, 22–36 [in Ukrainian].
8. Protsyk, I. (2020). Prizvyska yak sposib markuvannia futbolistiv [Nicknames as a way of labeling football players]. *Tavriiskii filohichnyi naukovi chytannia: materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii [Tavria Philological Scientific Readings: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference]*, 1, 38–43 [in Ukrainian].
9. Protsyk, I. (2020). “Iak kozhen futbolist, mav svoje prizvysko”. Prizvyska ukrainskykh hravtsiv, yaki vystupaly v ukrainskykh futbolnykh chempionatakh pislia vidnovlennia nezalezhnosti Ukrainy [“Like every football player, he had his own nickname”. Nicknames of Ukrainian players who played in Ukrainian football championships after the restoration of Ukraine's independence]. *Linhvistychni doslidzhennia [Linguistic research]*, 53, 41–54 [in Ukrainian].
10. Redko, Yu. (2007). *Slovyk suchasnykh ukrainskykh prizvyskh [Dictionary of modern Ukrainian surnames]*, t. 1–2, Lviv: Naukove tovarystvo im. Shevchenka, 1438 s. [in Ukrainian].
11. Chuchvara, A. (2013). *Sotsiokognitivni chynnyky formuvannia prizvyska shkoliara (na materiali neofitsiinoho imennyka uchniv Lvivskoi oblasti): avtoreferat dysertatsii ... kandydata filohichnykh nauk [Sociocognitive factors in the formation of a schoolboy's nickname (based on the unofficial noun of students in the Lviv region): abstract of the dissertation ... of the candidate of philological sciences]*, Lviv: Lvivskiy natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka, 20 s. [in Ukrainian].